

К.Т. Құдайбергенова, *¹ Р.Т. Игенбаева, ¹ С.Нұрғали ²

¹Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті
Қызылорда қ. Қазақстан

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Алматы қ., Қазақстан

СЫР СҮЛЕЙЛЕРІ ШЫҒАРМАЛАРЫН ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ОҚЫТУДА БЕЛСЕНДІ ЖӘНЕ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

Аңдатпа

Бүгінгі білім алушы қажетті білімді өз бетінше ала отырып, өзгермелі өмірлік жағдайларда икемді бағдарлай білуі, яғни, сыни тұрғыдан ойлай білуі, туындайтын қиындықтарды көре білуі, оларды ұтымды жеңу жолдарын іздей білуі; ақпаратпен сауатты жұмыс істеуі; коммуникативті болуы; өзінің интеллектін дамыту үшін өз бетінше жұмыс жүргізу тетіктерін жақсы меңгерген болуы керек. Осыған орай оқу үдерісіне инновациялық әдістерді қолдану өзекті мәселелер қатарында. Мақала сыр сүлейлері шығармаларын оқыту практикасына оқытудың инновациялық белсенді және интерактивті әдістерін енгізуді және онымен байланысты қиындықтар мен шешілмеген міндеттерді қарастыруға арналған. Жұмыста мәселенің жай күйіне талдау жасалады және қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау үрдісінде оқытудың аталған әдістерін қолдану жүйесін жетілдіру жолдарын ұсынуға тырысады.

Интерактивті технологиялар білім беру процесінде субъектілердің қызметін жандандыруға және оларды дамытуға бағытталғандығы белгілі. Авторлар аталмыш технологиялардың педагог тарапынан ұйымдас-тырылған өзара іс-қимыл процесінде субъектілердің белсенділік дәрежесін қазіргі тәжірибемен салыстыру үшін атқаратын рөлі мен маңызын сипаттайды. Олар «белсенді» және «интербелсенді» әдістері (формалары) терминдерінің айырмашылығы мен ұқсастықтарын зерделеген. Дегенмен, оқытудың «белсенді» және «интерактивті» әдістердің әртүрлі ішкі формалары бар, яғни олар әртүрлі құбылыстарды білдіруі керек. Оқытудың белсенді формалары негізінен мұғалімнің дайын білімді ұсынуына және оларды көбейтуге емес, белсенді танымдық іс-әрекет процесінде студенттердің білімді өз бетінше игеруіне бағытталған әдістер жүйесін қолдануды қамтиды. Олар білім алушының оқуға деген саналы көзқарасын, өз бетінше ойлауға, мәселені шешуге өз көзқарасын табуға, өз бетінше білім алуға деген ұмтылысын дамытуға бағытталған. Осы ойларды түйіндей келе «Сыр сүлейлері шығармаларындағы әдеби бейне және бейнелілік» тақырыбында элективті курсты өткізу барысында интербелсенді әдістерді қолдану әдістемесін ұсынады.

Түйін сөздер: инновациялық технологиялар, белсенді және интербелсенді әдістер, Сыр сүлейлері, ЖОО оқыту үдерісі.

Құдайбергенова К.Т. *¹ Игенбаева Р.Т.,¹ Нұрғали С.²

¹Қызылординский университет имени Коркыт Ата
г.Қызылорда, Казахстан

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая
г.Алматы, Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ И ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ В ВУЗЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ СКАЗИТЕЛЕЙ СЫРА

Аннотация

Сегодняшний обучающийся, самостоятельно приобретая необходимые знания, должен уметь гибко ориентироваться в меняющихся жизненных ситуациях, т. е. мыслить критически, видеть возникающие трудности, искать пути их рационального преодоления; грамотно работать с информацией; быть коммуникативным; хорошо владеть механизмами самостоятельной работы для развития своего интеллекта. В этой связи применение инновационных методов в учебном процессе является одним из актуальных вопросов. Статья посвящена внедрению инновационных активных и интерактивных методов обучения в практику обучения чтению произведений сказителей Сыра и рассмотрению связанных с ним трудностей и нерешенных

задач. В работе проводится анализ состояния проблемы и делается попытка предложить пути совершенствования системы применения указанных методов обучения в процессе подготовки учителей казахского языка и литературы.

Известно, что интерактивные технологии направлены на активизацию и развитие деятельности субъектов в образовательном процессе. Авторы описывают роль и значение данных технологий для сравнения степени активности субъектов в процессе организованного взаимодействия со стороны педагога с современным опытом. Они изучили сходства и различия терминов «активный» и «интерактивный» методы (формы). Однако существуют разные внутренние формы «активных» и «интерактивных» методов обучения, что означает, что они должны представлять разные явления. Активные формы обучения в основном включают использование системы методов, направленных не на представление учителем готовых знаний и их воспроизведение, а на самостоятельное усвоение знаний учащимися в процессе активной познавательной деятельности. Они направлены на развитие у обучающегося осознанного отношения к учебе, стремления к самостоятельному мышлению, поиску собственного подхода к решению проблемы, самостоятельному получению знаний. Резюмируя эти соображения, предлагается методика применения интерактивных методов при проведении элективного курса на тему «Литературный образ и образность в произведениях сказителей Сыра».

Ключевые слова: инновационные технологии, активные и интерактивные методы, технологии, процессы обучения в вузе.

*Kudaibergenova K.,*¹ Igenbaeva R.,¹ Nurgali S.²*

*¹Korkyt Ata Kyzylorda University,
Kyzylorda, Kazakhstan*

*²Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan*

APPLICATION OF ACTIVE AND INTERACTIVE TEACHING METHODS IN THE INSTRUCTION OF SYR LAND STORYTELLERS' WORKS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract

Today's student, independently acquiring the necessary knowledge, should be able to flexibly navigate changing life situations, i.e. think critically, see emerging difficulties, look for ways to overcome them rationally; work competently with information; be communicative; have a good command of the mechanisms of independent work to develop their intelligence. In this regard, the use of innovative methods in the educational process is one of the urgent issues. The article is devoted to the introduction of innovative active and interactive teaching methods into the practice of teaching reading the works of Syr Suleymanov and considering the difficulties and unsolved problems associated with it. The paper analyzes the state of the problem and attempts to suggest ways to improve the system of application of these teaching methods in the process of training teachers of the Kazakh language and literature.

It is known that interactive technologies are aimed at activating the activities of subjects in the educational process and their development. The authors describe the role and importance of these technologies for comparing the degree of activity of subjects in the process of organized interaction on the part of a teacher with modern experience. They studied the differences and similarities between the terms "active" and "interactive" methods (forms). However, there are different internal forms of "active" and "interactive" learning methods, which means that they must represent different phenomena. Active forms of learning mainly include the use of a system of methods aimed not at presenting ready-made knowledge to the teacher and reproducing it, but at the independent assimilation of knowledge by students in the process of active cognitive activity.

Keywords: innovative technologies, active and interactive methods, technologies, learning processes at the university.

Негізгі ережелер. Жоғары оқу орындарында оқытудың интерактивті әдістерін қолдану қазіргі білім беру кеңістігінде шешуші рөл атқарады, кәсіби сапалы маман даярлау процесінде маңызды инновациялық сипат береді. Бұл әдістер материалды тереңірек түсінуге, студенттердің оқу процесіне белсенді қатысуына және сыни ойлауды қалыптастыруға ықпал етеді.

Интерактивті оқыту қарқынды дамып келе жатқан әлемде білім мен дағдыларды үнемі кеңейтудің маңыздылығын көрсете отырып, білім алушылардың үздіксіз оқыту мен өзін-өзі жетілдіру мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді. Интерактивті оқыту әдістерінің

маңыздылығын көрсететін бірнеше аспектілердің ішінде интерактивті оқыту оқу процесін студент тұлғасына бағыттайтынына назар аударған жөн. Сонымен қатар, сыни тұрғыдан ойлау және проблемаларды шешу дағдыларын дамыту: кейс-әдістер, пікірталастар және жобалық оқыту сияқты интерактивті әдістер студенттерден ақпаратты талдауды, тапсырмаларды шешу стратегияларын әзірлеуді және сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін өз идеяларын қорғауды талап етеді.

Мақалада қазақ халқының педагогикалық ойлары, соның ішінде Сыр өңіріндегі акын, жырау, сүлейлердің шығармаларына байланысты теориялық зерттеулерге сүйене отырып, оларды оқытуда интерактивті әдістерді қолдану қажеттілігі айқындалған. Мақала интерактивті әдістердің тиімділігін бағалаудың әдіснамалық тәсілдерін тереңірек талдау оқырмандарға өз тәжірибесінде ЖОО тәжірибесінде қандай әдістерді қолдану ең қолайлы болуы мүмкін екенін жақсы түсінуге көмектеседі.

Авторлар Сыр сүлейлері шығармаларын жоғары білім беру жүйесінде оқытуда қолданылатын интерактивті әдістердің маңыздылығына білім беру процесін жанартуға және оңтайландыруға мүдделі оқытушыларға, магистранттарға және оқу бағдарламаларын әзірлеушілер назарын аударады.

Кіріспе. Бүгінгі таңда жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде педагогикалық қауымдастық шешіп отырған негізгі міндеттердің бірі – студенттерге білім беру ғана емес, оны қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін белсенді және интерактивті оқыту әдістері мен бағалау құралдарының жүйесін әзірлеу және енгізу. Сонымен қатар олардың жалпы мәдени және кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру және олардың жетілу деңгейін анықтау да маңызды міндеттер қатарында. Құзыреттілік ұғымы құрамдас бөліктер ретінде аталған білімдер, қабілеттер мен дағдылардан басқа жеке қасиеттерді, сонымен қатар, әлеуметтік бейімделу қабілетін және кәсіби қызметтің бастапқы тәжірибесін қамтиды. Барлығы бірге бұл «мінез-құлық үлгілерін – білім алушы жағдайды өз бетінше талдау және оның алдында тұрған мәселелерді шебер шеше алатын кезде» қалыптасады.

Қазіргі қоғамда білім алушылардың «білім мен тәжірибеге сүйене отырып, өз бетінше ойлау қабілеті, тек жай ғана эрудициядан гөрі жоғары бағаланады» [1, 24-б.]. Құзыреттілік тәсілдің өзі «оқытуға, мазмұнға, білім беру технологияларына, жоғары білімнің кәсіптік білім берудің басқа деңгейлерімен байланысына, білімді бағалаудан құзыреттілікті бағалауға көшумен бағалау құралдарының жаңа жүйесін қалыптастыруға әсер ететін терең жүйелі қайта құруларды» көздейді [2].

Жоғары оқу орнының қазіргі түлегі қажетті білімді өз бетінше ала отырып, өзгермелі өмірлік жағдайларда икемді бағдарлай білуі, яғни, сыни тұрғыдан ойлай білуі, туындайтын қиындықтарды көре білуі, оларды ұтымды жену жолдарын іздей білуі; ақпаратпен сауатты жұмыс істеуі; коммуникативті болуы; өзінің интеллектін дамыту үшін өз бетінше жұмыс істеуі керек [2]. Сондықтан әр педагогтің міндеті студенттерді өзін-өзі тәрбиелеу ретінде жұмыс істеуге үйрету, адамның қазіргі әлемге бейімделуіне мүмкіндік беретін білімге деген қажеттілігін қанағаттандыру болып табылады. Оқытудың «интерактивті әдістері» ұғымы бүгінде кеңінен қолданылады, өйткені оларды қолдану негізгі білім беру бағдарламаларын жүзеге асырудың міндетті талабы болып табылады. Сондай-ақ, олар инновациялық білім беру технологияларының бөлігі болып қарастырылады және ең тиімді, дәйекті білім беру әрекеттерін тәжірибеде қолдануды қамтиды [3, 98-б.].

«Инновациялық білім беру технологиялары» ұғымында екі құрамдас бөлікті бөліп көрсетуге болады: ақпараттық технологиялар (компьютер, мультимедиа, интернет-технологиялар) және инновациялық педагогикалық технологиялар (оқыту технологиялары). Соңғылары іс-әрекетті реттеуде, міндетті оқыту барысында, бақылауды орталықтандыруда және талап етудің авторитарлық педагогикасына негізделген дәстүрлі оқытуға балама ретінде қарастырылады. Қазіргі педагогикалық әдебиеттерде және университет веб-сайттарында бұл терминдер жиі синоним ретінде қолданылады және бірдей әдістер белсенді немесе

интерактивті деп аталады. «Оқытудың белсенді әдістері – бұл оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыратын әдістер, олар негізінен диалогқа негізделген, белгілі бір мәселені шешу жолдары туралы еркін пікір алмасуды көздейтін және оқушы белсенділігінің жоғары деңгейімен сипатталады» [4, 171-б.].

Интерактивті технологиялар білім беру процесінде субъектілердің қызметін жандандыруға және оларды дамытуға бағытталған. Егер олар педагог тарапынан ұйымдастырылған өзара іс-қимыл процесінде субъектілердің белсенділік дәрежесін қазіргі тәжірибемен салыстыру үшін атап өткісі келсе, онда олар интерактивті технологиялар туралы сөз қозғайды» [4]. Оқытудың «белсенді» және «интербелсенді» әдістері (формалары) терминдері біртекті қатарда тұрады. Дегенмен, оқытудың «белсенді» және «интерактивті» әдістердің әртүрлі ішкі формалары бар, яғни олар әртүрлі құбылыстарды білдіруі керек. Оқытудың белсенді формалары негізінен мұғалімнің дайын білімді ұсынуына және оларды көбейтуге емес, белсенді танымдық іс-әрекет процесінде студенттердің білімді өз бетінше игеруіне бағытталған әдістер жүйесін қолдануды қамтиды. Олар білім алушының оқуға деген саналы көзқарасын, өз бетінше ойлауға, мәселені шешуге өз көзқарасын табуға, өз бетінше білім алуға деген ұмтылысын дамытуға бағытталған.

Егер біз болашақ қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімінің құзыреттілік моделін жүзеге асыру міндетін қарастыратын болсақ, онда белсенді әдістер студентке өзін-өзі дамытуға ұмтылу, біліктілік пен шеберлікті арттыру, өзінің артықшылықтары мен кемшіліктерін сыни тұрғыдан бағалау, тілдік және әдеби мәселелерді жинау мен талдаудың негізгі дағдыларын меңгеру сияқты жалпы мәдени және кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталады.

Оқытудың интерактивті формалары («inter» – өзара, «act» – әрекет ету) мұғалімнің (нақты немесе виртуалды) кең өзара әрекеттесуге бағытталған; өмірлік жағдайларды модельдеуді, рөлдік ойындарды қолдануды, жағдайларды талдау негізінде мәселелерді жалпы шешуді қамтиды. Топта ынтымақтастық орнатуды, ерекше шешімдерді табуды талап ететін бірлескен жұмыс маңызды болып табылатын интерактивті формалар, мысалы, филологтың келесі құзыреттерін қалыптастыруға мүмкіндік береді: әріптестермен ынтымақтастықта дайындық, ұжымда жұмыс істеу, стандартты жағдайларда ұйымдастырушылық шешімдер қабылдау қабілеті және олар үшін жауап беруге дайын болу; негізгі әдістерді меңгеру және негізгі оқытылатын тілде ауызша және жазбаша қарым-қатынастың әртүрлі түрлерінің әдістері мен дербес кәсіби еңбек процесін ұйымдастыра білу және т.б. [5, 43-б.].

Оқу іс-әрекетінің тиімділігін арттыру үшін оқытушы оқытудың интерактивті әдістерінің сан алуан түрлерінен еркін хабардар болуы қажет. Сондықтан әрбір оқытушы интерактивті оқыту әдістерінің жіктелмесін білген жөн деп есептейміз.

Т.С. Панина, Л.Н. Вавилов оқытудың интерактивті әдістерін үш топқа жіктейді: пікірталас (диалог, топтық талқылау, практикалық жағдаяттарды талдау); ойын (дидактикалық және шығармашылық ойындар, соның ішінде іскерлік және рөлдік, ұйымдастырушылық және белсенді ойындар); оқыту (коммуникативтік тренинг, сезімталдықты үйрету) [6,34-б.].

Ю.С.Арутюнов ұсынған классификация интерактивті оқыту әдістерін имитациялық және имитациялық емес деп бөлуге негізделген. Соңғылары өз кезегінде ойындық емес және ойындық болып бөлінеді. Автор проблемалық оқытуды, практикалық сабақтарды, семинарларды, конференцияларды, проблемалық лекцияларды және пікірталастарды имитацияланбайтын интерактивті әдістер ретінде қамтиды. Автор симуляциялық ойын интерактивті оқыту әдістері ретінде рөлдік ойындарды, іскерлік ойындарды және ойын дизайнын белгілейді. Ойындық емес имитацияларға нақты жағдайларды талдау, модельдеу жаттығулары, нұсқауларға сәйкес әрекет ету жатады [6, 36-б.].

О.С.Анисимов оқытудың интерактивті әдістерін былай бөледі: дәстүрлі – лекциялар, семинарлар, практикалық сабақтар, тренингтер (трансляция функциясын қамтамасыз ету); жаңа (имитация) – (оқушылардың ой-өрісін және ынтасын дамыту рөлін күшейтуді қамтамасыз ету); ең жаңалары – инновациялық ойындар, ұйымдастырушылық-белсенділік ойын-

дары, ұйымдастырушылық және ақыл-ой ойындары (интеллектуалдық мәдениет пен өзін-өзі дамыту мәдениетін қалыптастыруды қамтамасыз етеді) [7, 119-б.].

В.А. Вакуленко мен И.Е. Уколова оқытудың интерактивті әдістерін вербалды және вербалды емес деп бөледі. Вербалды емеске акустикалық әдістер жатады: интонация (дауыс, тембр, сөйлеу жылдамдығы, дыбыс биіктігі), сөйлеу кідірістері; визуалды: бет әлпеті, позалар, қозғалыстар (сұхбатқа бейімділік), көзбен байланыс (әңгімелесушіге қарау, тікелей қараудан аулақ болу) және т.б.); тактильді: қашықтық (алыс-жақын, жанасу қарқындылығына басқаша әсер етеді); жанасулар (мақұлдау, тыныштандыру, агрессивті).

Вербалды әдістер – бұл ашық сұрақтар қою мүмкіндігі (яғни, алдын ала бір «дұрыс» жауапқа емес, мәселе бойынша әртүрлі көзқарастарды білдіруге бағытталған); мұғалімнің өз позициясын анықтаушы емес, орталық позиция ретінде таңдауы, бұл студенттерге сабақ барысында сөгіс алудан, тоқтатудан, ескертуден және т.б. қорықпай «дұрыс» және «бұрыс» көзқарастарды білдіруге мүмкіндік береді; сабақта «не, қалай және неліктен» болғанын түсінуге көмектесе отырып, сабақты талдауға және өзін-өзі талдауға дайын болу; өзара әрекеттесу қай жерде тоқтады, оған не себеп болды, болашақта оны қалай болдырмау керек және т.б.; сабақтың өту барысын, оның шарықтау шегін, нәтижелілігін және т.б. бақылауға мүмкіндік беретін жазбалар алу [8, 5].

Материалдар мен әдістер. Инновациялық педагогикалық технологияларды сипаттау кезінде оларды дәстүрлі, енжар оқыту әдістерімен салыстыра отырып, педагог оқу процесі субъектілерінің өзара байланысының сипатына емес, белгілі бір әдістің ерекшеліктері мен мақсаттарына баса назар аударуға тырысады. Оқытудың әртүрлі белсенді және интерактивті әдістерінің сипаттамасы бүгінде көптеген басылымдарда кездеседі [9, 47-б]. Оларды қолдану тәжірибесіне, осындай әдістерді игеруге үлкен қызығушылық біз жүргізген мониторинг барысында көрінді. Мониторинг Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университетінде 6В01701 – «Қазақ тілі мен әдебиеті» білім беру бағдарламасы оқытушы профессорлары мен білім алушылары арасында жүргізілді.

Болашақ қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері мен оқытушыларға жүргізілген сауалнаманың көптеген нәтижелеріне сүйенсек, олардың көпшілігі инновациялық білім беру технологиялары туралы нақты түсінікке ие және оқытудың белсенді және интерактивті түрлерін табысты енгізеді. Олардың ішінде респонденттер қашықтықтан, ақпараттық-коммуникациялық, компьютерлік, тұлғаға бағытталған технологиялар, сондай-ақ шеберлік-класстар, модульдік, проблемалық, контекстік және рейтингтік оқыту, кейс-әдіс (кейс-технологиялар), жоба әдісі, миға шабуыл, рөлдік ойындарды және т.б. атайды.

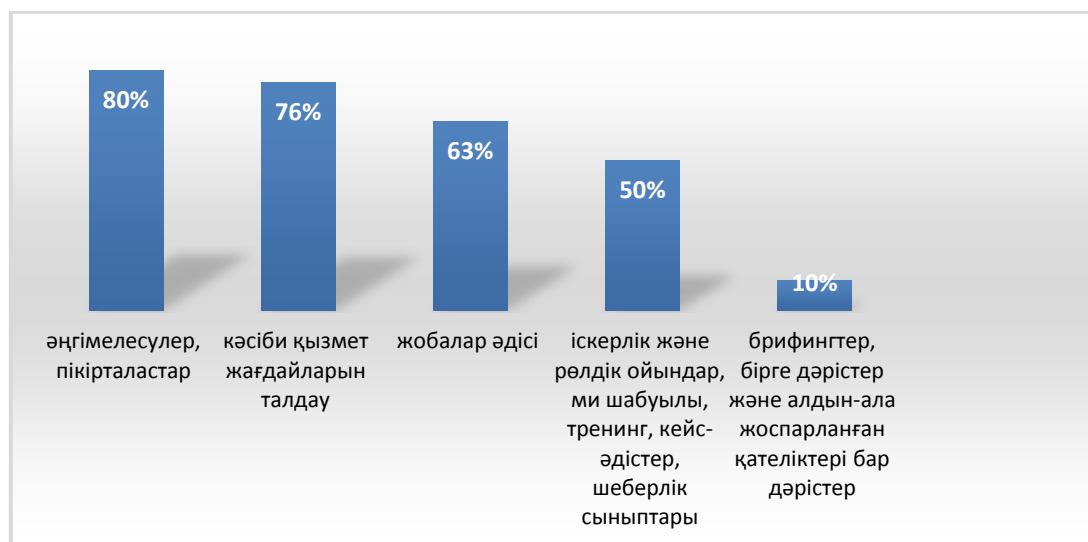
Кесте 1 - Болашақ қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері мен оқытушылардың оқыту үдерісінде қолданатын инновациялық технологиялар мен белсенді әдістер

Инновациялық технологиялар	Интерактивті әдістері
Қашықтықтан оқыту	Шеберлік-класстар
Ақпараттық-коммуникациялық	проблемалық лекция
Модульді оқыту	бинарлық лекция
Компьютерлік оқыту	кейс әдісі
Тұлғаға бағытталған оқыту	жоба әдісі
Рейтингтік оқыту	миға шабуыл
Студентке бағытталған	рөлдік ойындар

Көріп отырғанымыздай, қазіргі кезде ең белсенді қолданылатын әдістер – кейбір күрделі немесе даулы мәселелерді, шешілмеген мәселелерді ұжымдық талқылау. Олар өздерінің принциптері, идеологиялары бойынша жақын, бірақ білім алушылардың танымдық іс-әрекетін жандандырудың нақты әдістерімен ерекшеленеді. Айта кету керек, көптеген инновациялар дәстүрлі білім беру технологияларының ең жақсы үлгілерінен бастау алады: бұл ұжымдық ақыл-ой қызметі, пікірталас, дөңгелек үстел, миға шабуыл және т.б.

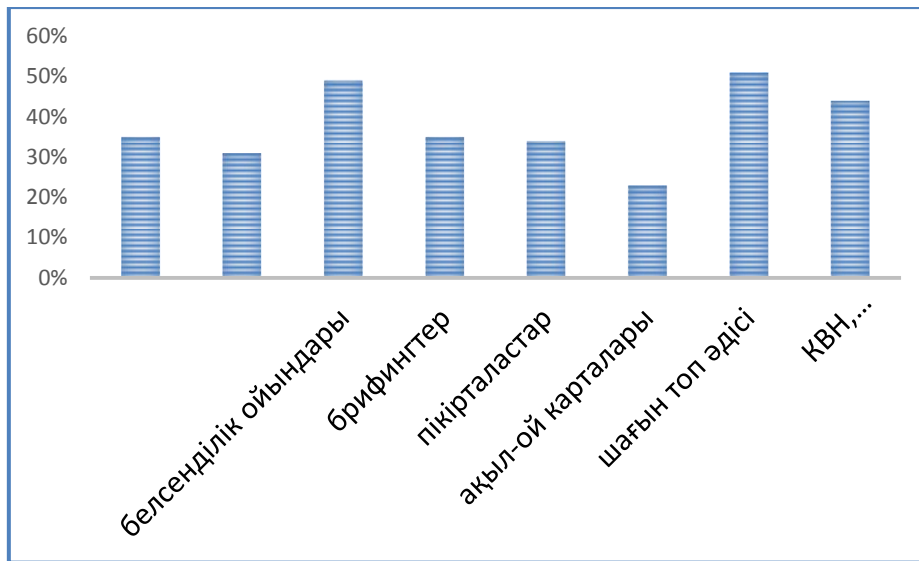
ЖОО оқытушыларының сауалнамасының нәтижелеріне сәйкес әңгімелесулер, пікірталастар (респонденттердің 80%-дан астамы), кәсіби қызмет жағдайларын талдау (76%), жобалар әдісі (63%), іскерлік және рөлдік ойындар, миға шабуыл, тренинг, кейс-әдістер, шеберлік сыныптары (шамамен 50%) жиі пайдаланылады. Брифингтер, бірге дәрістер және алдын-ала жоспарланған қателіктері бар дәрістер (10-20%) азырақ қолданылады.

Келесі сауалнама болашақ қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің арасында жүргізілді. Респонденттер өз жауаптарында әзірлеу және өткізу үшін өте көп еңбекті қажет ететін, оқытудың белсенді және интерактивті әдістерін, соның ішінде: алдын-ала жоспарланған қателіктері бар дәрістер (35%), бір уақытта екі лектордың дәрістері (31%), белсенділік ойындары (50%), тренингтер (49%), брифингтерді (35%) атады.

Сурет 1 - Интербелсенді әдістерді қолдануға байланысты ЖОО оқытушыларының сауалнамасының нәтижелері

Белсенді қолданылатын әдістердің ішінде оқытушылар сонымен қатар пікірталастар, демонстрациялық эксперименттер, портфолио, ақыл-ой карталары, онлайн-консультациялар, семинар-конференциялар, дәріс-пікірталастар, веб-семинарлар, визуализация әдісі, шағын топ әдісі, брейн-ринг, КВН, презентациялар құру, мұражай экспозициясында жұмыс істеу, фокус-топтар, экскурсиялар және т. б. бар (2 – сурет).

Сурет 2 - Интербелсенді әдістерді қолдануға байланысты студенттердің сауалнамасының нәтижелері

Біз зерттеу жұмысы аясында оқу үдерісіне «Сыр сүлейлері шығармаларындағы әдеби бейне және бейнелілік» тақырыбында элективті курс әзірлеп, енгіздік. Аталмыш элективті курсты енгізудің қажеттілігі қаншалықты деген заңды сұраққа жауап іздеп көрелік.

Ұлттық салт-дәстүріміз, тіліміз бен діліміз, әдебиетіміз, мәдениетіміз, жалпы ұлттық рухымыз бойымызда сақталып қалуы ел болашағының рухани дамуын дұрыс жолға қоюдың бірден бір шешімі десек болады. Халқымыздың орасан зор адамгершілігімен, үлкенге деген құрметімен, кішіге ізетімен, қонақжайлылығымен, ақыл-парасатымен, көсемдігімен, шешендігімен, әділдігімен, өз мүддесін ұлт мүддесімен ұштастыруымен, ұлтжандылығымен, көрегендігімен ерекшеленетін мол мәдени, әдеби, рухани мұраларын сақтап, оны заман өткен сайын еселеп жаңғырта түсетін қырларын жастарға ұғындыра білім беруді негіздеу қажеттігі айқын. Жаһандану кезеңінде халқымыздың осындай асыл қасиеттерін білім беру үрдісіне ендіру арқылы білім алушы қазақтың өзіне ғана тән өзіндік ұлттық қасиетін сақтап қаларымыз анық.

Нәтижелер мен талқылау. Осы орайда аталмыш мәселені шешудің бірден-бір жолы - ұлттық құндылықтарымыздың кең қазынасы сақталған, алаштың анасы атанған Сыр бойындағы халық арасында Сыр сүлейлері деп аталып кеткен ақын-жыраулардың шығармашылығын егжей-тегжейлі зерттеу арқылы, туған жер, өскен еліміздің көрнекті өкілдерінің әдеби мұрасымен толық танысу, әдебиеттің ұлттық сипатын меңгеру, сонымен қатар, қазіргі жастардың бойына адами, қазақи қасиеттерді сіңіру, ұлтжанды, ізгілікті, иманды, адамгершілігі мол тұлғаны қалыптастыру болып табылады.

Е.Ысмаилов Сыр бойы ақындарына тән ерекшеліктер жайлы былай жазады: «Қызыл-орданың Қазалы, Қармақшы, Теренөзек, бергі шеті Шиелі, Жаңақорған аудандарында ақындардың мол бір ұялы тобы болып келген... Бұл дәстүрге тән ерекшелік: ақындардың көбі хат біледі. Өлеңдерін жазып шығарып, ел арасына таратады, бір-біріне жұмбақ айтысып, шешендік, тапқырлық өнер салыстырады. Тұрмыс-салт жайлы, елдік, күнбе-күнгі тіршілігі жайлы толғау, жыр, тақпақ, күлдіргі, сықақ сөздерді айтып шығарады. Онан соң бұл ақындар өзбек, тәжік, түрікмен халықтарының үлгілі әдебиетінен мол үйреніп, қазақ тұрмысына үйлестіріп, көлемді дастан, әңгімелі жыр, мысал, ертегі, айтыс өлеңдер айтып таратады. Ол шығармалардың қай-қайсысы болсын ақындардың бірінің мінін бірі айтқыш өзара сын елегінен өтіп, сұрыпталып жарыққа шығып отырған. Дастан болса оқиғасы қызықты, шағын

жыр, өлең болса мағынасы, әсері көкейге қонымды етіп жазу, осы ақындық ортаның осы күнге дейінгі мықты бір дәстүрі» [10, 201-б.].

Зерттеуші А.Т. Төлебаева Сыр сүлейлерінің тағылымы жайлы: «Сырдың төменгі ағысы мен Арал бойындағы ақын-жыраулар озық көзқарасты ұстанып, өскелең ұрпақты даналыққа, адамгершілікке жетелеп, тәрбиелейді. Олардың қоғамдық ғылымның барлық саласында, оның ішінде адамгершілікке тәрбиелеуде, яғни педагогика саласында озық ой-пікірлерін білдірген әдеби мұралары сақталып, бүгінгі күнге жетті. Ойшылдардың еңбектерінде адамгершілік тәрбиесі мәселесі ерекше орын алады деген пікірді назарға алсақ, уақыт өткен сайын ақын-жырауларымыздың өз заманында айтқан сөздері, халқына жырмен жеткізген өсиеттері мән-маңызын жоймай келеді. Керісінше, Сыр сүлейлерінің туындылары зерттеу нысанына алынып, жаңаша тұжырымдар жасалып, олардың шығармаларының көркемдік деңгейі де әртүрлі категориялар бойынша талдануда» деген тұжырымға келеді [11, 260-б.].

Сыр сүлейлерінің дені Орта Азиядағы киелі білім ордаларында оқып, білім алып, сауатты болған. Ол туралы зерттеуші Ұ.Н. Жанбершиева былай жазады: «Сыр өңірінен шыққан ғұлама ғалымдар Бұхара, Самарқанд, Ташкент қалаларында оқып, білім алған, Орта Азияның ғылым, білім, дін орталықтарымен байланыстылық діни сауаттарын арттырып, ислам құндылықтарын ғылыми тұрғыда түсінуге жол ашты» [12, 128-б.].

Сыр сүлейлері шығармашылығын өз зерттеулеріне арқау еткен ғалымдар қатарынан Е.Карбозовтың «Т.Ізтілеуов шығармаларындағы адамгершілік мәселелер» тақырыбындағы кандидаттық диссертациясын атап өтуге болады [13, 18-б.]. Үш тараудан тұратын диссертациялық жұмыстың «Т.Ізтілеуовтің дидактикалық жырлары» деп аталатын тарауында «Тұрмағамбет ақынның діни-ағартушылық бағыттағы шығармаларына талдау жүргізеді. Ақынның діни-философиялық шығармалары, сонымен қатар табиғат туралы лирикалық шығармалары сипатталған, оның ерекшелігін бейнелейтін, ел аузында қалған тапқырлық өлеңдерінің тәрбиелік мәні талданады, ақын шығармаларындағы адамгершілік қасиеттер сипатталып, бағамдалады.

Сыр сүлейлерінің әдеби, педагогикалық мұрасы толық зерттеліп болған жоқ. Бүгінгі таңда қазақ әдебиетін зерделеуші ғалымдар, әдебиетшілер мен ұстаздар Базар Оңдасұлы, Тұрмағанбет Ізтілеуұлы, Нұртуған Кенжеғұлұлы, Қаңлы Жүсіп, Қарасақал Ерімбет, Ешнияз сал, Кете Жүсіп сынды сыр сүлейлерінің шығармашылығын түрлі тақырыпта зерттеу жұмыстарын жетілдіруде [14, 3-б].

«Сыр сүлейлері шығармаларындағы әдеби бейне және бейнелілік» тақырыбында элективті курс барысында интерактивті әдістерді қолдану тәжірибесін төмендегідей сипаттаймыз.

«Сыр сүлейлері, олардың шығармаларының мазмұны» тақырыбын өту барысында оқытудың келесі интерактивті түрлерін пайдалануға болады.

1. Топтық талқылау. Кез келген мәселені топтық талқылау шындықты табуға немесе өзара жақсы түсіністікке қол жеткізуге бағытталған. Топтық талқылаулар зерттелетін материалды жақсырақ түсінуге ықпал етеді. Топтық талқылаудың бірінші кезеңінде Сыр сүлейлерінің ірі өкілдері Балқы Базар, Тұрмағамбет және Нұртуған жыраулардың шығармаларының тақырыптық жіктемесін жасау жөнінде тапсырмалар беріледі. Белгілі бір уақыт қойылады, оның барысында студенттер дәлелді, егжей-тегжейлі жауап дайындауы керек. Мұғалім топтық талқылау жүргізудің белгілі бір ережелерін белгілей алады:

- талқылау үшін белгілі бір шеңберді орнату (мысалы, кем дегенде бес бағытты көрсету);
- ортақ пікірді әзірлеу алгоритмін енгізу;
- топтық талқылауға жетекшілік ететін жетекші тағайындау және т.б.

Топтық талқылаудың екінші кезеңінде мұғаліммен бірлесіп топтық шешім әзірленеді.

2. Жобаның публика үшін презентациясын дайындау.

Презентация – көпшілік алдында сөйлеу кезінде маңызды ақпаратты жеткізудің ең тиімді тәсілі. Слайд презентациялары мазмұнды, тиімді әрі анық көрсетуге, хабарламаны бөлек-

теуге және суреттеуге мүмкіндік береді. Мысалы, «Әдебиеттану ғылымындағы «әдеби бейне» және «бейнелілікті оқыту» категорияларының жалпы сипаттамасын» ұсыну үшін студенттерге келесі талаптар қойылады.

- ақпарат толық болуы керек;
- материалды жеткізу тыңдаушыларға түсінікті және қызықты болуы керек;
- бұрын таныс емес, жаңа ақпарат болуы керек;
- баяндау тым эмоционалды болмауы керек;
- (сіз өзіңіздің қимылдарыңыз бен мимикаңызды қадағалауыңыз керек);

Қойылатын критерийлер:

✓ Әдебиеттану ғылымындағы «әдеби бейне» және «бейнелілікті оқыту» тақырыбында аннотация дайындап, таныстыру.

✓ Әдебиеттану ғылымындағы «әдеби бейне» және «бейнелілікті оқыту» тақырыбында өткізілетін «әдеби көрмеге» жарнама дайындау.

3. «Шешім ағашы» әдістемесі. «Сыр сүлейлерінің жазба айтыстарындағы ұлттық мінез бен ұлттық сипат» тақырыбын өту барысында «Шешім ағашы» әдістемесін қолдану оңтайлы шешімді таңдау дағдыларын, әрекетті және т.б. дамытады. Шешім ағашын құру әртүрлі нұсқалардың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалаудың практикалық әдісі болып табылады. Үш нұсқа үшін шешім ағашы келесідей болуы мүмкін:

Мәселе: ...

1-нұсқа: ... 2-нұсқа: ... 3-нұсқа: ...

Артық жақтары Кемшіліктері

Нұсқаларды ұсыну кезеңінде және оларды бағалау кезеңінде «миға шабуыл» әдісін қолдануға болады.

Болашақ қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерін оқыту үдерісінде жоғарыда аталғандарға ұқсас ынтымақтастық оқыту әдісін кең қолдану тиімді. Онда студенттер фрагменттерге бөлінген оқу материалымен жұмыс істеу үшін бірнеше адамнан тұратын топтарға ұйымдастырылады, топтың әрбір мүшесі материалды өз бөлігі бойынша табады, әртүрлі топтардағы студенттер сарапшылар ретінде кездесіп, ақпарат алмасады, сондай-ақ осы мәселе бойынша, топтың басқа мүшелері өздері білген барлық жаңа нәрселерді үйретеді [2, с. 28-34].

4. «Өзара оқыту әдісі» студентке Сыр сүлейлері шығармаларындағы бейнелілік мәселесін таныстыратын баяндамашының рөлін сынап көруге, ал қалғандарына оны бағалауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс жаңа тақырыпты түсіндіруде де, арнайы семинарларда да зерттеу жұмысы туралы есеп беруде тиімді. Сондай-ақ, студенттерге (сөйлеушіге де, тыңдаушыға да) ойлау мәдениетін меңгеруді жетілдіруге, ақпаратты қабылдау, талдау, коммуникативті қабілеттерін іс жүзінде көрсету, әдеби тілдің нормаларын білу қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

5. Проблемалық оқыту әдісі. Проблемалық оқыту жағдайында проблемалық оқыту тек оқу проблемасы немесе проблемалық міндет емес, мұғалімнің сұрақтарды шебер қоюы маңызды. Білім алушылардың қызметін ұйымдастырудағы сұрақтар оларды:

1) өздеріне белгілі ақпаратты есте сақтау арқылы жаңғыртуға;

2) репродуктивті сипаттағы іс-әрекетке;

3) шығармашылық ойлауды ынталандыруға, соның нәтижесінде оқушылар жаңа білім мен дағдыны ашады, игереді.

Эвристикалық сұрақтардың түрлері	Дидактикалық мақсаттар
Негізгі идея қандай? Мәні неде? Кім, қайда, қашан, не? Анықтама беріңіз... Теореманы тұжырымдаңыз...	Білімді тереңдету, кеңейту
Сипаттаңыз... Қайта айтыңыз... Түсіндіріңіз... Айырмашылық неде? Мысалдар келтіріңіз... Жалпылаңыз... Жүйелеңіз... Жіктеніз...	Дағдыларды дамыту
Басқа жолмен қалай шешуге болады? Себептері қандай? Сіз бұл мәлімдемемен келісесіз бе? Қарсы дәлелдер келтіріңіз? Кемшіліктері неде? Сіздің болжамыңыз? Қателерді табыңыз...	Шығармашылық қабілеттерін, сыни ойлауын дамыту

Интерактивті сабақта жұмыс істеудің негізгі принциптері:

- сабақ дәріс емес, жалпы жұмыс.
- барлық қатысушылар жасына, әлеуметтік мәртебесіне, тәжірибесіне, жұмыс орнына қарамастан тең;
- әрбір қатысушы кез келген мәселе бойынша өз пікірін алуға құқылы;
- жеке тұлғаны тікелей сынауға орын жоқ (тек идея сынға ұшырауы мүмкін);
- сабақта айтылғандардың бәрі іс-әрекетке арналған нұсқаулық емес, рефлексияға арналған ақпарат. Оқытудың қаралған интерактивті әдістері білім алушылардың өзіндік белсенділігін және олардың оқу-кәсіптік қызметке деген ынтасын арттыруға бағытталған, бұл студенттердің білімді пассивті игеруінен оларды кәсіби қызметте белсенді қолдануға көшуге мүмкіндік береді. Оқытудың интерактивті формаларына негізделген сабақты дайындау барысында мұғалім белгілі бір тақырыпты зерттеу үшін оқытудың ең тиімді және қолайлы түрлерін таңдайды, мәселені шешу үшін бірнеше оқыту әдістерін біріктіреді, бұл сөзсіз студенттердің оқу материалын жақсы игеруіне әсер етеді.

Жалпы студенттердің белсенді ұжымдық өзара әрекеттесуін қамтитын әдістердің тағы бір тобына жоба әдісі, кейс-әдіс және іскерлік ойын кіреді. Мұнда оқу процесінің имитациялық ойын, ұйымдастырушылық компоненттері, студенттердің бірлескен шығармашылық белсенділігі көбірек көрінеді. Жоба әдісі осы нәтижелерді міндетті түрде ұсына отырып, студенттердің өзіндік жұмыстары нәтижесінде белгілі бір мәселені шешуге мүмкіндік береді, бұл аудиториядан тыс зерттеулер мен жұмыстардың үлкен көлемін қажет етеді. Әдістің негізінде оқушылардың танымдық дағдыларын дамыту, өз білімдерін өз бетінше құру және ақпараттық кеңістікте бағдарлау, сыни ойлауды дамыту жатыр. Орындалған жобалардың нәтижелері материалдық, яғни қандай да бір түрде рәсімделуі тиіс (бейнефильм, альбом, компьютерлік газет, альманах, баяндама және т.б.).

Қорытынды. Тәжірибе көрсеткендей, бұл әдістер студенттер арасында үлкен белсенділік тудырады, өйткені ол нақты жағдайды зерттеуге және курстың қолданбалы аспектісін көрсетуге бағытталған. Ең маңыздысы – студенттердің өз зерттеулерінің мәліметтерін пайдалануы, ал алынған нәтижелер олардың дипломдық жұмысының бір бөлігіне айналу мүмкіндігі. Бұл ретте топтық кеңестер жеке жұмыстардың проблемалық аспектілерін талқылауды, дайын нәтижелерді ұсынуды, жобаларды жеткізу кезінде сәтті уақыттар және қателерді іздеуді қамтитын жаңа рөлге ие болады. Бұл жұмыс келесі интерактивті әдістерді біріктіреді: зерттеу және жобалау ойындары, миға шабуыл,

шығармашылық есептерді топпен шешу. Бұл оларға мәселенің шешімін табу дағдыларын ғана емес, сонымен қатар ұсынылған әдістерді тиімді дәлелдеуге және өз көзқарасын қорғауға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде студенттердің болашақ кәсіби қызметінде өте маңызды. Біз интерактивті оқыту әдістерін тәжірибеде қолданудың бірнеше мысалын келтірдік, олар заманауи білім берудің басты талабы - білім алушының ізденімпаздық, шығармашылық белсенділігін қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Антюхов А.В. Ретивых М.В., Фомин Н.В. *Современные образовательные технологии в вузе: Учеб. пособие для магистров и аспирантов*. М.: Педагогическое общество России, 2013. 320 с.
2. Гараев И.М., Варфоломеева Т.Н. *Структурные особенности и рекомендации по использованию смешанной модели обучения «перевернутый класс» [Электронный ресурс] /И.М.Гараев, Т.Н.Варфоломеева. - URL: <http://pedagogika.snauka.ru/2017/02/6731> (дата обращения: 15.08.2018).*
3. Жданова Д.Е. *Анализ понятия реверсивного обучения [Текст] / Д.Е.Жданова // Наука нового времени: сохраняя прошлое - создаем будущее. - Санкт-Петербург, 2017. - С. 130-132.*
4. Заводчикова Н.И., Плясунова У.В., Суворова М.А. *Использование системы дистанционного обучения Moodle для организации самостоятельной работы студентов дневной формы обучения [Текст] / Н.И.Заводчикова, У.В.Плясунова, М.А.Суворова// Вестник Костромского государственного университета. Серия «Педагогика. Психология. Социокинетика». – 2016. – Т. 22. № 4. – С. 170-174.*
5. Тойбазарова Н.А. *Интербелсенді оқыту технологиясы. Оқу құралы. – Нұр-Сұлтан: «Тұран-Астана» унив. баспасы, 2019. – 89 бет.*
6. Панина Т.С. *Современные способы активизации обучения: Учеб. пособие для студ. выс. учеб. заведений/Т.С.Панина, Л.Н.Вавилова; Под ред. Т.С.Паниной –М.:Издательский центр «Академия», 2006.—176 с.*
7. Арутюнов Ю.С. *Инновационный менеджмент. Учебное пособие. – Ростов-на-Дону: Изд-во ЮФУ, 2014. – 152 с*
8. Морозов Ю.П. *Инновационный менеджмент: учеб. пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 129 с.*
9. Вакуленко В.А., Уколова И.Е. *Интерактивное обучение на уроках права / В.А. Вакуленко, И.Е. Уколова // Право в школе. – 2004. – № 1. – С. 5*
10. Исмаилов Е. *Ақындар: Жамбыл және халық ақындарының творчествосы туралы монография. - Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1956. - 340 б*
11. Төлебаева А.Т., Айтимов М.К., Оралова Г.С., Камиева Г.А., Сердалы Б.К. *Философиялық дүниетаным және педагогикалық көзқарастар: Арал-Сырдария ақын-жыраулары поэзиясы. Volume 10, Proceedings of the 6th International Conference on Applied Linguistics Issues (ALI 2019) July 19-20, 2019, Saint Petersburg, Russia, Summer and Autumn 2019, Pages 256-274 //https://www.scopus.com/ authid/detail.uri? authorId=57205673196 (ағыл.)*
12. Жаңбершиева Ұ.Н., Оралова Г.С. *Сыр еліндегі киелі нысандар жайлы аңыздар // Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы. - №4, 2022. – 126-133 бб.*
13. Карбозов Е.К. *Т.Ізтілеуов шығармашылығындағы адамгершілік мәселелер: Филология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін жазылған диссертацияның авторефераты. – Алматы, 2005. - 24 б.*
14. Құдайбергенова К.Т. *Сүлейлер поэзиясындағы символдық бейнелердің қолданылуы // Қазақ білім академиясының баяндамалары. - №4. – 2020. – 371-380 бб.*

References:

1. Antuhov A.V. Retiviyh M.V., Fomin N.V. *Sovremennyye obrazovatelnye tehnologii v vuze: Ucheb. posobie dla magistrrov i aspirantov*. M.:Pedagogicheskoe obshество Rosii, 2013. 320 s.
2. Garaev I.M., Varfolomeeva T.N. *Strukturnyye osobennosti i rekomendatsii po ispolzovaniyu smezhannoi modeli obucheniya «perevernutyi klas» [Elektronnyi resurs] / I.M. Garaev, T.N. Varfolomeeva. – URL: [http:// pedagogika.snauka.ru/2017/02/6731](http://pedagogika.snauka.ru/2017/02/6731) (data obraşeniya: 15.08.2018).*
3. Jdanova D.E. *Analiz ponatiya reversivnogo obucheniya [Teks] / D. E. Jdanova // Nauka novogo vremeni: sohranäia prošloe - sozdaem buduşee. - Sankt-Peterburg, 2017. - S. 130-132.*
4. Zavodchikova N.I., Pläsunova U.V., Suvorova M.A. *İspölzovanie sistemy distansionnogo obucheniya Moodle dlä organizatsii samostoiatelnoi raboty studentov dnevnoi formy obucheniya [Teks]/N.I.Zavodchikova, U.V.Pläsunova, M.A.Suvorova//Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta. Seria «Pedagogika. Psihologia. Sosiokinetika». - 2016. - T. 22. № 4. - S. 170-174.*
5. Toibazarova N.A. *İnterbelsendi oqytu tehnologiasy.Oqu qūraly. – Nūr-Sūltan: «Tūran-Astana» univ. baspasy, 2019. – 89 bet.*
6. Panina T.C. *Sovremennyye sposoby aktivizatsii obuueniy: Uue6. po- sobie dlj stud. vysm. uue6. savedeni /T.S.Panina, L.H.Ba- vilova; Pod red. T.S.Paninoi.—M.:Nsdatselski sentr «Akademiy», 2006. — 176 s.*

7. Arutünov İ.U. *Innovationnyi menejment. Uchebnoe posobie.* –Rostov-na-Donu: İzd-vo İUFU, 2014. – 152 s
8. Morozov İ.P. *Innovationnyi menejment: ucheb. posobie.* – M.: İUNITİ-DANA, 2000. – 129 s.
9. Vakulenko V.A., Ukolova İ.E. *Interaktivnoe obuchenie na urokah prava / V.A. Vakulenko, İ.E. Ukolova //Pravo v škole.* – 2004. – № 1. – S. 5
10. İsmailov E. *Aqyndar: Jambyl және halyq aqyndarynyñ tvorcestvosy turaly monografia.* - Almaty: Qazaqtyñ memleketтік көркем әдебиет баспасы, 1956. - 340 b
11. Tölebaeva A.T., Aitimov M.K., Oralova G.S., Kamişeva G.A., Serdaly B.K. *Filosofialyq düniетanym және pedagogikalыq közqarastar: Aral-Syrdaria aqyn-jyraulary poeziyası. Volume 10, Proceedings of the 6th International Conference on Applied Linguistics Issues (ALI 2019) July 19-20, 2019, Saint Petersburg, Russia, Summer and Autumn 2019, Pages 256-274 //https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57205673196 (aғыl.)*
12. Jañberşieva Ü.N., Oralova G.S. *Syr elindegi kielі nysandar jaily aңызdar // Eurazia gumanitarlyq institutyñyñ Habarşysy.* - №4, 2022. – 126-133 bb.
13. Karbozov E.K. *T.Iztileuov шығармашылығындағы adamgerşilik мәseleler: Filologia ғылымдарыnyñ kandidaty ғылыми дәреjesin alu үшін jazylған disertasiyanyñ avtoreferaty.* – Almaty, 2005. - 24 b.
14. Qūdaibergenova K.T. *Süleiler poeziyasındaғы simvoldyq beinelerdіñ qoldanylyuy // Qazaq bilim akademiasynyñ baiandamalary.* - №4. – 2020. – 371-380 bb.

MPHTI 14.35.09

<https://doi.org/10.51889/2959-5762.2024.82.2.015>

Gaipov D., ^{1*} Kozhakhmet S., ² Kassymova G., ¹ Tulepova S.¹

¹SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

²Oxford Brooks University, Oxford, United Kingdom

ENGLISH MEDIUM INSTRUCTION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONALISATION OF UNIVERSITIES IN KAZAKHSTAN: A SYSTEMATIC REVIEW OF LITERATURE

Abstract

This paper undertakes a comprehensive review of the existing literature concerning English-medium instruction (EMI) within Higher Education Institutions in Kazakhstan. EMI is a fast growing global phenomenon pushed by the internationalisation of higher education in pursuit of building a competitive, highly qualified human capital. An upward trend is observed in the number of universities incorporating English-medium programs, with 44 universities currently facilitating special EMI groups. In order to explore the research on EMI, scientific literature from featured electronic databases was searched by inserting the relevant key words. Our research discloses that a preponderance of studies examining EMI in Kazakhstan focuses on graduate programs, leaving undergraduate-level EMI relatively unexplored. Moreover, the provision of quality assurance for EMI, an essential element that incorporates the needs of all stakeholders, is a considerably under-studied area. The scarcity of knowledge in this area lends urgency and relevance to our research.

Keywords: English-medium instruction, EMI, internationalisation, higher education institutions, quality assurance.

Д.Гаипов, ^{1*} С.Қожахмет, ² Г.М.Касымова, ¹ С.Б.Тулєпова ¹

¹Сулейман Демирел Университеті,
Қаскелең қ., Қазақстан

²Оксфорд Брукс Университеті,
Оксфорд қ., Ұлыбритания

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ УНИВЕРСИТЕТТЕРДІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚТАНДЫРУ АЯСЫНДА АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ: ӘДЕБИЕТКЕ ЖҮЙЕЛІ ШОЛУ

Аңдатпа

Бұл мақала Қазақстандағы жоғары оқу орындарында ағылшын тілінде оқыту (EMI) бойынша жазылған ғылыми әдебиеттерді жүйелі түрде зерттеуге арналған. EMI – бәсекеге қабілетті, жоғары білікті адами капиталды құру мақсатында жоғары білім беруді интернационалдандыруға негізделген жылдам дамып келе